

TAIVALKOSKEN KUNTA

LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS 2026–2029

Hyvinvointikertomus 2021–2025
Hyvinvointisuunnitelma 2026–2029

Taivalkoski

Sisällysluettelo

OSA I PÄÄTTYVÄN VALTUUSTOKAUDEN ARVIOINTI	5
1. Hyvinvointitiedon ja tehtyjen toimenpiteiden arviointi.....	5
1.1 Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima	5
1.2 Kaikki ikäryhmät	9
1.3 Lapset, nuoret ja perheet.....	13
1.4 Työikäiset	18
1.5 Ikäihmiset.....	19
1.6 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen aktiivisuus.....	20
2. Keskeiset asiat ja evästyksiset päättyvältä valtuustokaudelta.....	22
OSA II TULEVAN VALTUUSTOKAUDEN SUUNNITTELU.....	24
3. Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset.....	24
4. Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat.....	26
5. Suunnitelma hyvinvoinnin edistämisestä alkavalla valtuustokaudella	27
Lapset, nuoret ja perheet.....	27
Työikäiset	30
Ikäihmiset.....	32
Kaikki ikäryhmät	33
OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY	34
6. Valtuustokausittaisen hyvinvointikertomuksen hyväksyminen	34

HYVINVOINTIKERTOMUS

Kunnan on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Lain mukaan kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisäätöihin tehtäviin.

Kunnan on asetettava strategisessa suunnittelussa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Kunnan toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi, ja kunnan päätöksenteossa on otettava huomioon päätösten arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin.

Kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin, ja raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Valtuustolle on valmisteltava valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, joka on toimitettava myös hyvinvointialueelle ja julkaistava julkisessa tietoverkossa.

Taivalkosken kunnassa toimii poikkihallinnollinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen Hyte-toimikunta sekä neljä hytetyöryhmää: 1) lapset ja nuoret 2) työikäiset-, 3) ikäihmiset- ja 4) yhdistykset. Hyte-toimikunta ja hytetyöryhmät ovat kokoontuneet keskimäärin 2 kertaa vuodessa. Hytetyössä on keskusteltu hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvistä ajankohtaisista asioista ja kartoitettu hyvinvointitavoitteiden saavuttamiseksi tehtyjä toimenpiteitä.

Hyte-toimikunta laatii kunnan laajan hyvinvointikertomuksen yhteistyössä hytetyöryhmien kanssa. Taivalkosken kunnan laaja hyvinvointikertomus laaditaan kerran valtuustokaudessa, sen hyväksyy valtuusto ja se julkaistaan kunnan verkkosivuilla. Kertomusta tarkastellaan vuosittain talousarvion ja toimintasuunnitelman laadinnan sekä kuntastrategian päivittämisen yhteydessä. Hyvinvoinnin edistämisen vuosiraporttiin kootaan vuosittain tiivistelmä hyvinvoinnin tilasta, tehdyistä toimenpiteistä ja hyvinvointitavoitteiden saavuttamisesta. Vuosiraportti on viety tiedoksi kuntajohdolle vuosittain.

Tämän hyvinvointikertomuksen pääasiallisia tietolähteitä ja tilastotietoja ovat Sotkanetin ja tilastokeskuksen tietokannat, kouluterveyskyselyt, THL:n TEA-viisari ja Taivalkosken kunnan toimialat, Hyte-työryhmät sekä toteutetut hyvinvointikyselyt.

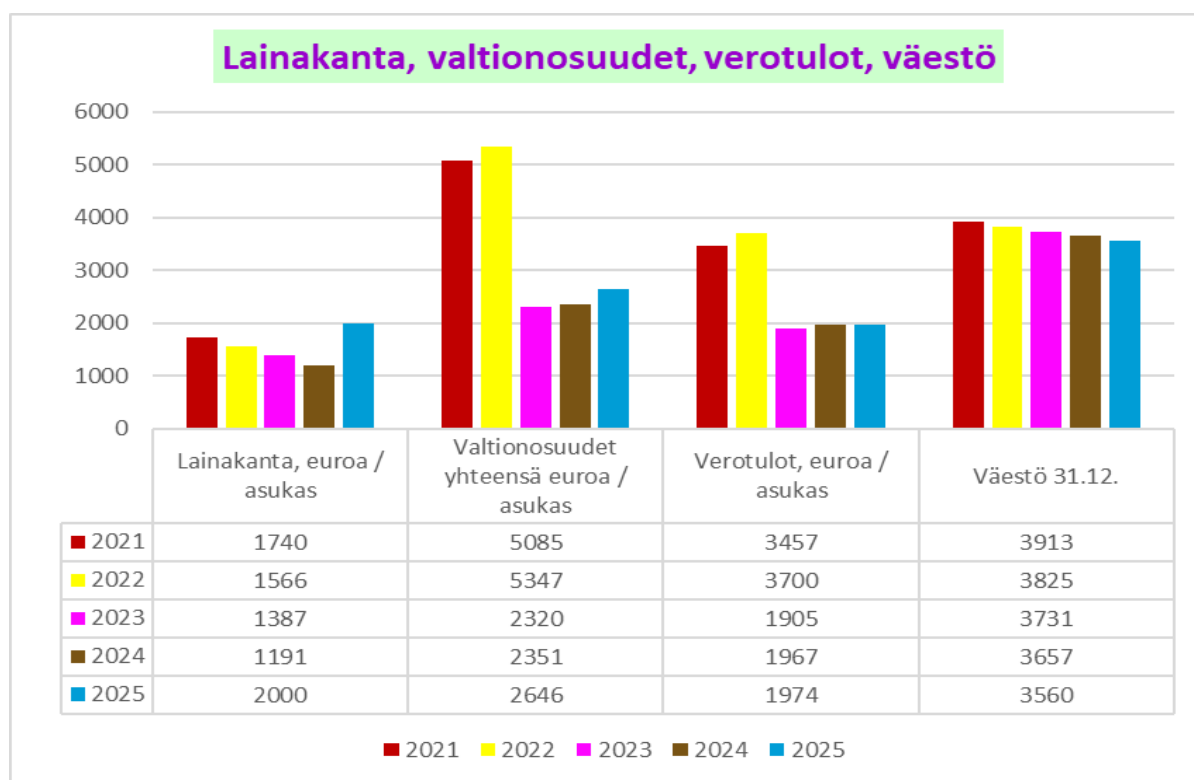
Hyvinvointi on ihmisen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, emotionaalista ja henkistä hyvää oloa. Se tarkoittaa tyytyväisyyttä elämään ja arjen sujumiseen, mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa asioihin, tulla kuulluksi ja nähdyksi. Hyvinvointi syntyy ihmisen itsensä, hänen läheistensä, lähiympäristön ja palvelujärjestelmän toimivuuden sekä yhteiskuntapolitiikan tuloksena. Hyvinvoinnin tekijöitä ovat terveyden ja toimintakyvyn lisäksi elinolosuhteet ja elinympäristö, asuminen ja toimeentulo, mielekäs tekeminen, ihmissuhteet, yhteisöllisyys, osallisuus ja turvallisuus. Hyvinvointi merkitsee erilaisia asioita ihmisille eri elämänkaaren vaiheissa.

OSA I PÄÄTTYVÄN VALTUUSTOKAUDEN ARVIOINTI

1. Hyvinvointitiedon ja tehtyjen toimenpiteiden arviointi

1.1 Kunnan rakenteet, talous ja elinvoima

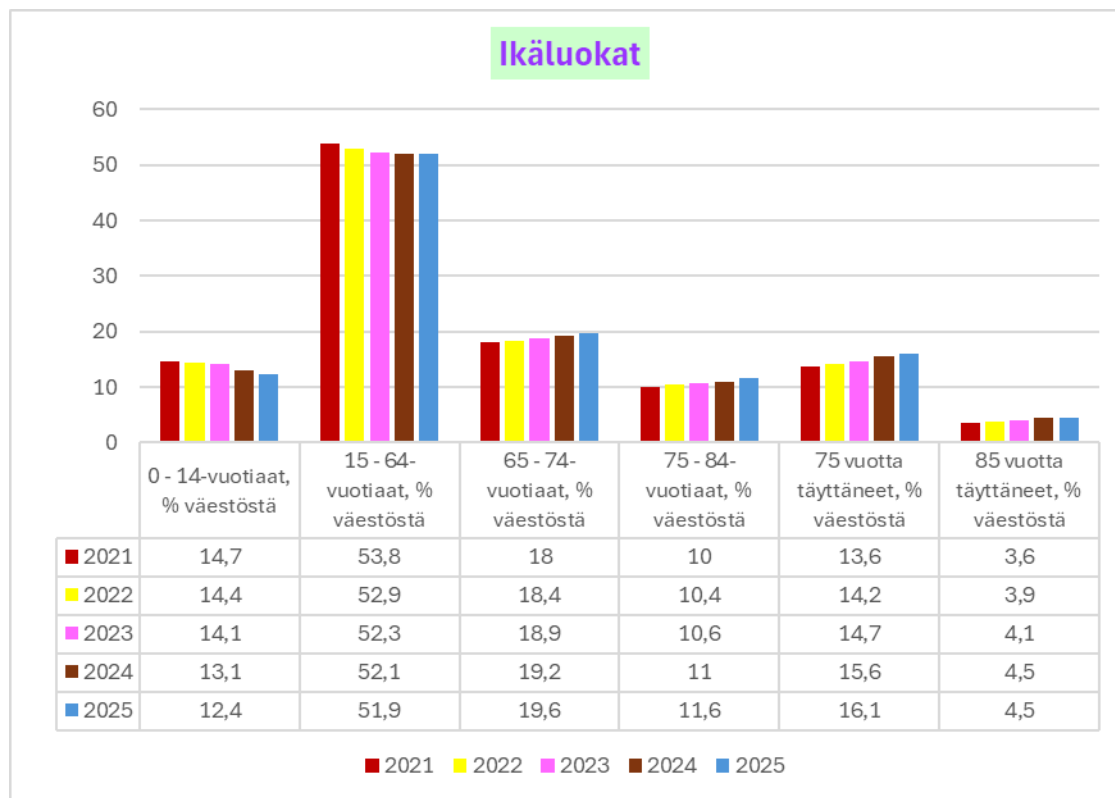
Lainojen, valtionosuuksien, verotulojen ja väestönkehityksen trendit valtuustokaudella 2021–2025 on kuvattu alla taulukossa yksi. Väestö on vähentynyt vuosittain vajalla sadalla henkilöllä. Valtionosuudet per asukas ovat pudonneet vuoden 2021 luvusta 5085 € vuoden 2025 määrään 2646 €. Verotulot per asukas ovat kehittyneet ajanjaksolla 2021–2025 lukemiin 3457–1974 €. Kunnan lainakanta on ollut maltillinen verrattuna naapurikuntien ja maakunnan lainamääriin, vuonna 2025 lainakanta on kasvanut ja on 2000 euroa per asukas. Kunnan taloudellinen tilanne on ollut vakaa.

Taulukko 1: Lainakanta, valtionosuudet, verotulot ja väestö vuosilta 2021–2025.

Väestö

Kunnan väkiluvussa on ollut laskeva trendi. Vuoden 2024 väestöennusteen mukaan 2030 väkiluku olisi 3366 ja vuoden 2040 arvio väestömäärästä on 3041. Kunnan taajama-aste (2024) on 47,6 %. Väestöstä vajaa puolet asuu taajama-alueella ja yli puolet haja-asutusalueella ja muualla. Vuoden 2025 tilastotiedon mukaan väestöstä alle 15-vuotiaita on 12,4 %, 15–64-vuotiaita 51,9 % ja 65–74-vuotiaita on 19,6 %, 75 täyttäneitä 16,1 % ja 85 vuotta täyttäneitä 4,5 %. Ulkomaan kansalaisia väkiluvusta on 1,9 %.

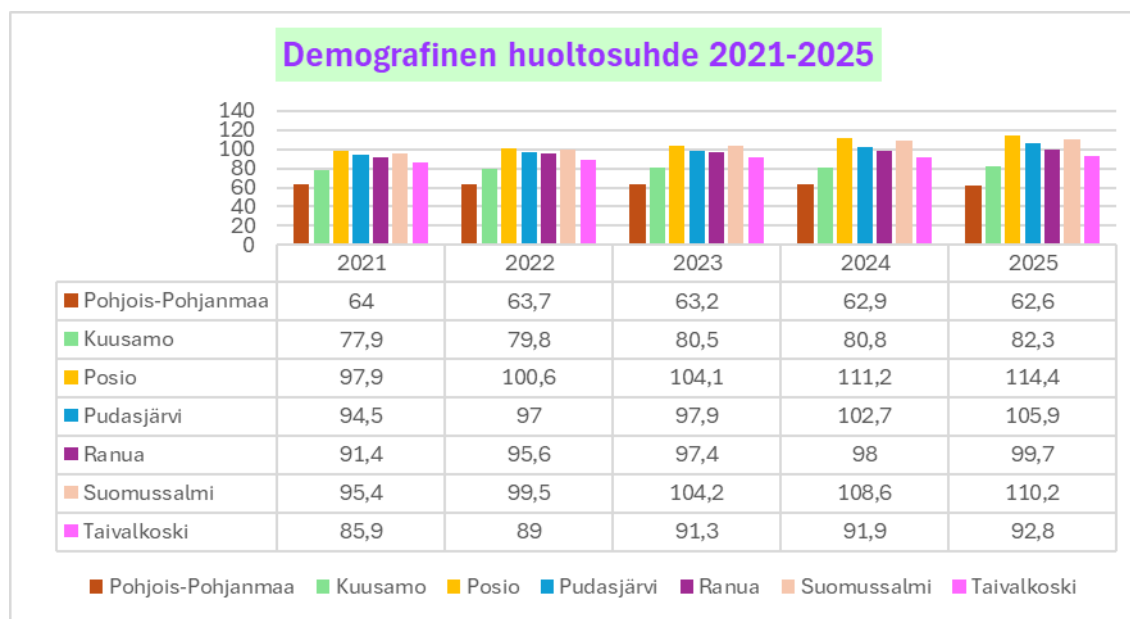

Taulukko 2: Ikäluokat väestömäärästä.

Demografinen huoltosuhde, joka ilmaisee kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15–64-vuotiasta (työikäistä) kohti, on kaudella 2021–2025 noussut 6,9 prosenttiyksikköä. Vuoden 2025 luku 92,8 on seutukunnan keskitasoa, mutta 30,2 prosenttiyksikköä Pohjois-Pohjanmaan maakunnan lukua (62,6) suurempi. Huoltosuhteen arvo on sitä korkeampi, mitä enemmän on lapsia ja eläkeikäisiä. Taloudellinen huoltosuhde vuoden 2024 tilaston mukaan on 207,6.

Kunnan yleinen pienituloisuusaste eli pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuus prosentteina kaikista alueella asuvista henkilöistä on pysynyt keskimäärin samalla tasolla, vuoden

2024 luku on 15,9. Gini-kerroin, joka kertoo asuntokuntien käytettävissä olevat rahatulot, on Taivalkoskella pysynyt vuosina 2021–2024 keskimäärin samalla tasolla (22,5–23,6 – 21,7 – 22,4). Naapurikuntiin verrattuna kunnan Gini-kerroin on seutukunnan alhaisin, mutta vain vajaan prosenttiyksikön muita kuntia pienempi. Pohjois-Pohjanmaan maakunnan Gini-kerroin vuonna 2024 on 25,8. Perustoimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 25–64-vuotiaiden määrä on pysynyt suunnilleen samalla tasolla vuosina 2021–2024 (1,2–1,0). Perustoimeentulotukea vuoden 2021 aikana saaneiden kotitalouksien määrä oli 114 ja vuonna 2024 määrä oli 99. Perustoimeentulotuen määrä kotitaloutta kohden oli 2039 euroa vuonna 2024 (reaalihinnoin).

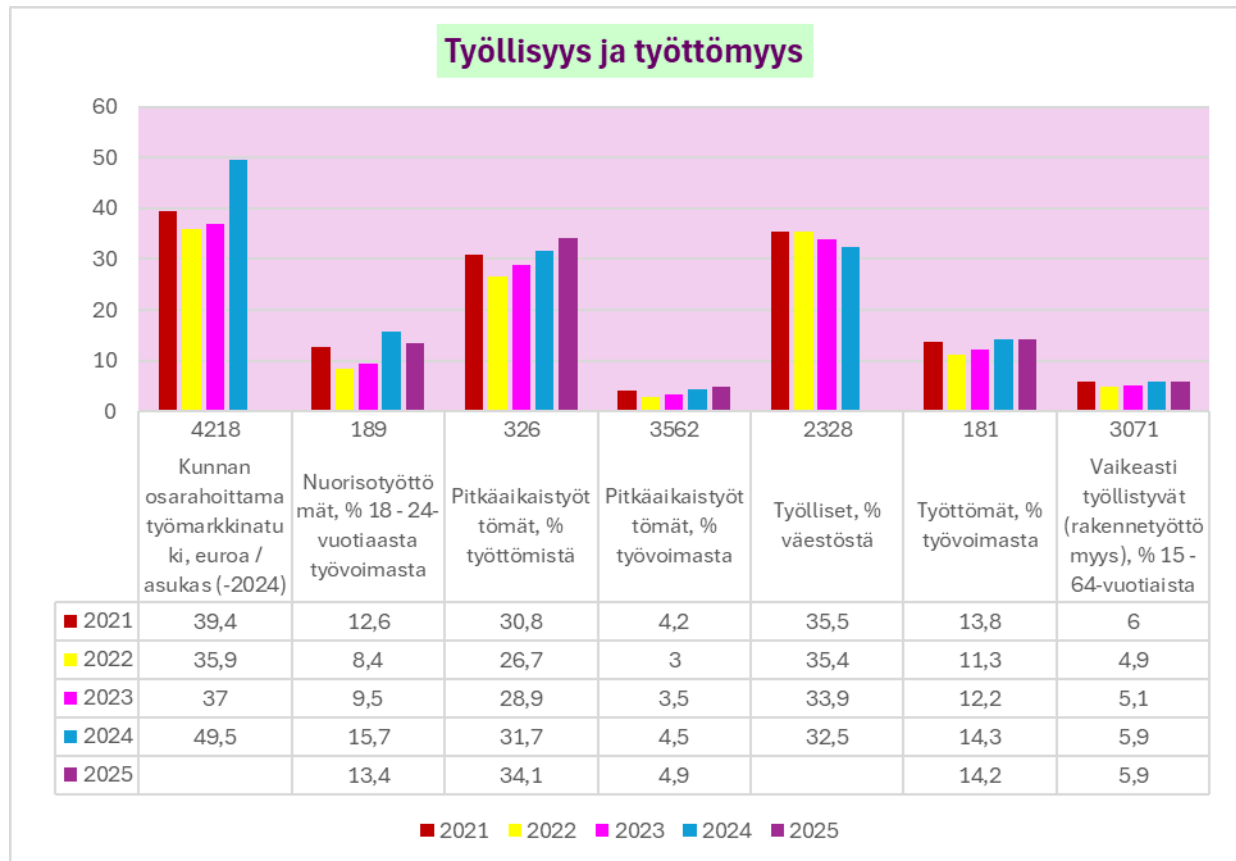

Taulukko 3: Demografinen huoltosuhde Taivalkoski vs. naapurikunnat ja Pohjois-Pohjanmaa.

Työllisyys

Työllisten määrä väestöstä on pysynyt yli 30 % tasolla, vuoden 2021 luku 35,5 on vähentynyt muutaman prosenttiyksikön verran, vuoden 2024 tilastotieto on 32,5. Työttömien määrä työvoimasta on noussut hieman kauden alusta; vuoden 2025 luku on 14,2 %. Pitkäaikaistyöttömien määrä työttömistä on hieman noussut vuodesta 2024; luku on alueen keskitasoa, mutta pienempi kuin koko maakunnan arvo. Rakennetyöttömyys eli vaikeasti työllistyvien 15–64-vuotiaiden määrä on pysynyt samalla tasolla vuodesta vuosina 2024–2025 (5,9 %), mutta määrä on maakunnan lukua suurempi. Nuorisotyöttömyys vuonna 2025 oli pari prosenttiyksikköä pienempi kuin edellisenä vuotena.

Pitkäaikaistyöttömien määrä on hieman noussut ajanjaksolla 2021–2025. Kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen määrä on noussut kaudella 2021–2024 kymmenen prosenttiyksikköä. Vuoden 2021 luku on 39,4 € per asukas ja vuonna 2024 luku on 49,5 euroa per asukas. Kokonaissummana vuoden 2024 luku on 181 000 €. Työmarkkinatuen osalta on myös naapurikunnissa havaittavissa samanlainen trendi. Rakennetyöttömyys eli vaikeasti työllistyvien määrä on vuoden 2021 tasolla, vaikka määrä on ollut vähäisempi vuosina 2022–2023.

Taulukko 4: Työllisyystilastot vuosilta 2021–2025

Kunnan suurimmat investoinnit ovat olleet yläkoulun perusrparannus ja kattoremontti sekä uusi lasten päiväkotit ja väistötila (vuokrapäiväkotit). Kunta on ollut aktiivisesti mukana erilaisissa kehittämishankkeissa, muun muassa Hyvinvointia työhön ratkaisukeskeisen työnohjauksen avulla, Taivalkosken monitoimireittien kehittämishanke sekä Naturpolis Oy:n yhteistyöhankkeissa. Work & Stay – kokonainen elämä Koillismaalla -hankkeen tavoitteena oli hyvinvoinnin, työllisyyden ja elinvoiman lisääminen Koillismaalla. Taivalkosken kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishankkeen 2025–2030 tavoitteena on kasvattaa kävelyn ja pyöräliikenteen kulkutapaosuutta ja arvostusta kunnassa.

1.2 Kaikki ikäryhmät

Kaikkia ikäryhmiä koskevinä hyvinvoinnin edistämisen tavoitteina oli osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen sekä yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Tavoitteeseen pyrittiin tukemalla kuntalaisten kuulemisen, vaikuttamisen ja osallistumisen keinoja.

Toimenpiteinä on toteutettu kunnan verkkosivujen uusiminen, ja Osallistu ja vaikuta -sivut, joiden kautta voi tehdä kuntalaisaloitteen ja antaa palautetta kuntaan. Sähköisen asiointipalveluita on lisätty. Avustuksia on myönnetty vuosittain kyläseuroille, liikunta- ja nuorisojärjestöille ja kulttuuritoimintaan. Kyläseurojen kanssa on toteutettu kyläturvallisuushanke kylien turvallisuuden ja viestinnän parantamiseksi. Äänestysaktiivisuus paikkakunnalla oli kuluneella valtuustokaudella seutukunnan paras; vuoden 2021 kuntavaalien äänestysprosentti oli 59,6, vuoden 2023 eduskuntavaalien 60 ja vuoden 2025 hyvinvointialuevaaleissa 55.

Matalan kynnyksen palvelut

Kansalaisopiston, kirjaston, kulttuuri- ja liikuntapalveluiden toimesta on tarjottu matalan kynnyksen harrastus- ja osallistumismahdollisuuksia. Vuonna 2024 kansalaisopiston opetustuntien määrä oli 4195 tuntia ja liikuntakurssien 677 tuntia. Vuonna 2025 lapsille ja nuorille tarjottiin ilmaisia kansalaisopiston kursseja. Tähän oli varattu 15 000 € määräraha.

Kulttuurihyvinvoinnin tavoitteena oli monipuolinen, matalan kynnyksen kulttuuritarjonta ja kulttuuriavustusten myöntäminen. Monipuolisia kulttuuritapahtumia on ollut runsaasti, sekä niissä osallistujia. Suurimmat vuosittain järjestettävät kulttuuritapahtumat ovat heinäkuussa järjestettävä Päätaloviikko ja lokakuussa Naperoviikko. Paikkakunnalla on aktiivista harrastelijateatteri-toimintaa, ja maksuttomia taidenäyttelyitä Päätalokeskuksen näyttelytilassa.

Lähes kaikki kunnan tarjoamat kulttuuritapahtumat ja -palvelut ovat olleet yleisölle maksuttomia. Vuonna 2024 on otettu käyttöön Kaikukortti, jolla pienituloiset ovat voineet osallistua kulttuuripalveluihin. Kulttuuriavustuksia on myönnetty yhdistyksille vuosittain kulttuuripalveluiden budjetista. Päätalokeskuksen näyttelytilassa on myös pidetty maksuttomia taidenäyttelyitä. Sotajan perinnehuone on avoinna kirjaston aukioloaikojen mukaisesti sekä kotiseutumuseo ja

Kallioniemi kesäsesongin aikana. Kirjaston lainausmäärät ovat kasvaneet, käytössä on myös omatoimikirjasto.

Liikkuminen ja elintavat

Kunta tarjoaa monipuoliset liikuntamahdollisuudet, erilaisia ulko- ja sisäliikuntapaikkoja sekä ohjattua ryhmäliikuntaa. Ravitsemus- ja liikuntaneuvontaa on ollut tarjolla sekä yksilö- että ryhmäohjauksena. Liikunta-, harrastus- ja viriketoimintaa on järjestetty eri ikäryhmille, muun muassa harrastamisen Suomen mallin kerhot, lasten liikuntakerho sekä Liikkari, varhaiskasvatuksen uinti, erityisryhmille liikuntaa ja uintia, kansalaisopiston päiväjumppa, ikääntyneille tuolijumppa ja kaikille ikäryhmille kuntojumppa kerran viikossa.

Liikuntapaikkoja ja ulkoilureittejä on kunnostettu; uusittu siltoja, portaita, pitkoksia ja sorastuksia sekä reittien maalimerkintöjä, pystytetty uusia opastetauluja ja asennettu laavuille uudet ohjetaulut, joissa on myös sähköiset palautelinkit. Kevyenliikenteen väyliä on kunnostettu ja asfaltoitu. Kirjaston viereen on tehty pieni parkkipaikka tukemaan erityisesti esteetöntä liikkumista. Yksityisteillä kuntalaisten liikkumisen turvaamiseksi tehty paljon pieniä tiestön korjauksia eri puolilla pitäjää. Lisäksi on rakennettu päiväkodin piha, asennettu Hutun koululle hämähäkkikeinu ja leikkialueen turva-alusta uusittu. Skeittiparkkiin on rakennettu oleskelukatos sekä parannettu olosuhteita ja esteitä. Taivalvaaraan hiihtoladuille on tehty pieniä parannuksia ja hyppymäen HS80 alastulon suoja-aidat uusittu. Uusi moottorikelkkareitti on rakennettu hotelli Herkolta Taivalvaaran hiihtokeskukseen.

Liikkumattomuus ja paikallan olo aiheuttavat huomattavia yhteiskunnallisia kustannuksia. Liikkumattomuudesta ja paikallaanolosta johtuvat kansansairauksien hoitokulut, lääkitykset sekä työikäisen väestön työn tuottavuuden heikentyminen sairauspoissaolojen, työkyvyttömyyseläkkeiden ja ennen aikaisten kuolemien seurauksena aiheuttavat Suomessa vuosittain yli 3 miljardin euron kulut yhteiskunnalle. Liikkumattomuus ja paikallaanolo lisäävät erityisesti kansansairauksien kuten tyypin 2 diabeteksen, sepelvaltimotaudin ja masennuksen riskiä. Laskennallisesti liikkumattomuus ja paikallaanolo aiheuttavat Taivalkosken kunnan alueelle vuosittain noin 2,8 miljoonan euron kustannukset. Mikäli kaikki taivalkoskelaiset liikkuisivat tavoitetilan (50 % liikkuu liian vähän ja 50 % on liikaa paikallaan) mukaisesti, siitä voisi kertyä kunnalle säästöä vuosittain jopa 0,9 milj.€.

Ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevän päihdetyön resurssi on nimetty, ja ehkäisevän päihdetyön toteutusta on vahvistettu eri ikäryhmille suunnatuilla toiminnoilla ja yhteistyöllä koulujen, nuorisotyön ja muiden toimijoiden välillä. Toiminnan tavoitteena oli lisätä nuorten tietoisuutta päihhteettömyyden merkityksestä, tukea hyvinvointia sekä edistää turvallista ja avointa keskustelukulttuuria.

Ehkäisevän päihdetyön viikko (viikko 45) toteutettiin laaja-alaisesti. Viikon aikana tehtiin tiedottamista ja jaettiin teemaan liittyvää materiaalia. Yläkoululla ja toisella asteella järjestettiin välituntitoimintaa sekä oppitunteja, jotka käsittelivät ajankohtaista teemaa. Toiminta herätti keskustelua ja tarjosi nuorille mahdollisuuden pohtia omia valintojaan turvallisessa ympäristössä. Valtakunnallisia teemaviikkoja hyödynnettiin eri-ikäisten kanssa osana koulu- ja nuorisotyötä. Teemaviikkojen valmiita materiaaleja ja hankkeita hyödynnettiin ehkäisevän päihdetyön sekä hyvinvointia edistävien sisältöjen tukena.

Alakouluissa toteutettiin Smoke Free -rastirata, jossa käsiteltiin tupakoimattomuutta, terveellisiä elämäntapoja ja oman hyvinvoinnin vahvistamista. Toiminta oli toiminnallista ja osallistavaa, ja se tuki oppilaiden valmiuksia tehdä terveellisiä valintoja. Yläkoulussa järjestettiin Uskalla sanoa Ei päihteille ja väkivallalle-leiri 7. luokkalaisille sekä teemallisia oppitunteja. Tuntien toteutuksessa hyödynnettiin Ehyt ry:n tarjoamia valmiita tuntisuunnitelmia. Toiminta toteutettiin koulukuraattorin ja nuorisotyön yhteistyönä. Leiri ja tunnit vahvistivat nuorten ryhmähenkeä, sosiaalisia taitoja ja kykyä tehdä päihhteettömyyttä tukevia valintoja. Nuorisotyössä painotettiin avointa, turvallista ja luottamuksellista keskusteluilmapiiriä. Nuorille tarjottiin tietoa päihhteettömyydestä, mielen hyvinvoinnista ja elämänhallinnasta. Toimintaa toteutettiin sekä yksilö- että ryhmämuotoisesti eri toimintaympäristöissä.

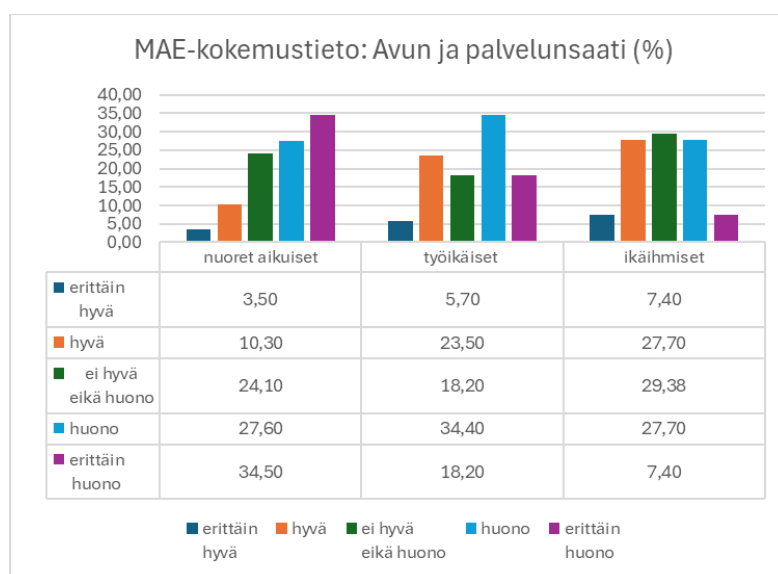
Kunnan tasolla ehkäisevän päihdetyön näkyvyyttä lisättiin jakamalla tietoa Taivalkosken kunnan virallisilla sosiaalisen median kanavilla. Viestinnällä pyrittiin tavoittamaan sekä nuoria että aikuisia ja lisäämään tietoisuutta ehkäisevän päihdetyön merkityksestä osana kunnan hyvinvointityötä.

Keväällä 2025 toteutettiin päihdetilannekysely yli 18-vuotiaille. Kyselytulosten mukaan viimeisen 12 kuukauden aikana on havaittu alaikäisten tupakoimista, nuuskaamista ja nikotiinipussien käyttöä. Vastaajien mielestä (%) kunnassa käytetään liikaa tupakkaa (50 %) ja alkoholia (44,7 %) sekä muita huumausaineita ja rahapelejä (28,9 %). Kannabista käytetään liikaa 18 %:n mielestä ja muita

huumausaineita sekä rahapelejä 29 %:n ja lääkkeitä päihtymystarkoituksessa 18 %. Yli puolet vastaajista vastasivat, että alkoholin myyntiin selvästi päihtyneelle henkilölle tulisi suhtautua nykyistä tiukemmin paikkakunnan myyntipaikoissa. Kyselyn tulosten mukaan vastaajista yli 60 % oli sitä mieltä, että kunnassa tulisi puuttua nykyistä enemmän alaikäisten nikotiinipussien käyttöön, sähkösavukkeiden käyttöön ja 61 %:n mielestä tupakointiin ja nuuskaamiseen. Sotkanetin tilastotiedon mukaan ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista käytti päivittäin tupakka, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja vuonna 2023 yhteensä 48 % ja vuonna 2025 yhteensä 51 %.

Hyvinvoinnin kokemustieto

Vuoden 2024 syksyllä toteutettuun Minun Arkeni ja Elämäni (MAE) hyvinvoinnin kokemustiedonkeruuseen osallistui 323 taivalkoskelaista. Vastaajista 10 % kuului nuorten aikuisten ikäryhmään 18–29-vuotiaat, 60 % olivat työikäisiä eli 30–64-vuotiaita, ja 30 % vastaajista oli yli 65-vuotiaita. Suurin osa tuloksista osoittaa, että taivalkoskelaiset ihmiset kokevat hyvinvointinsa keskimäärin hyväksi. Kategoriassa avun ja palvelujen saanti silloin, kun niitä tarvitsee, osoittaa, etteivät taivalkoskelaiset koe avun ja palvelun saantia kovin hyvänä, sillä nuorten aikuisten mukaan kokemus on 34,5 %:lla erittäin huono, työikäisillä enemmistön (34,4 %) mukaan huono ja ikäihmisistä vajaat 30 % mielestä keskinkertainen eli ei hyvä eikä huono. Kyselyn tulosten mukaan rahan riittävyydestä arkeen ja peruselämään kuten ruokaan, asumiseen ja lääkkeisiin kaipaivat taivalkoskelaisista muutosta 52,4 % nuorista aikuisista, työikäisistä 46,6 % ja 23,9 % ikäihmisistä.

Taulukko 5: MAE-kokemustietotulokset: avun ja palvelunsaanti.

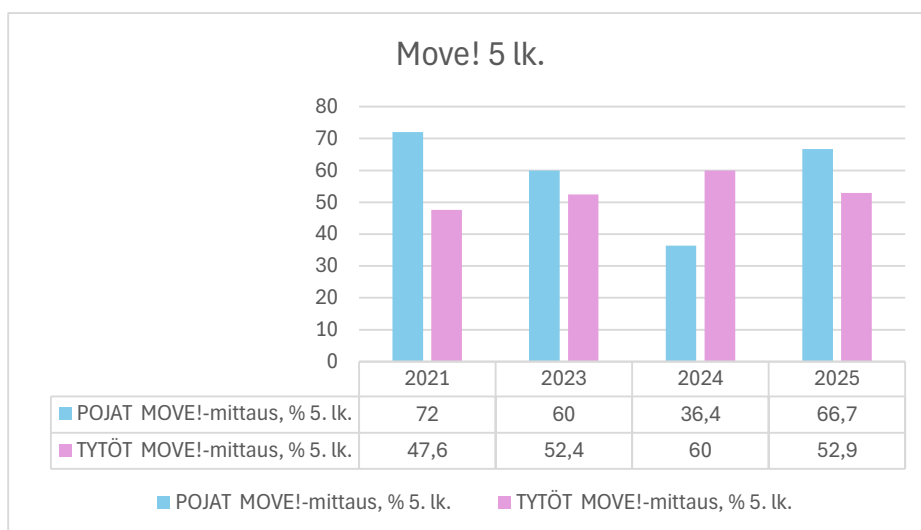
1.3 Lapset, nuoret ja perheet

Lasten, lapsiperheiden ja nuorten hyvinvointia, osallisuutta ja syrjäytymisen ehkäisemistä edistettiin kohderyhmille suunnatuilla eduilla, toiminnan tukemisella ja ennaltaehkäisemällä terveyshaittoja ja yksinäisyyttä. Hyvinvointia edistettiin ravitsemustiedon ohjauksella ja ruokakasvatuksella. Kouluissa muun muassa noudatetaan valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämiseksi. Terveellisiä elintapoja edistettiin ottamalla puheeksi päihteiden ja liiallisen ruutuajan haitat sekä tukemalla harrastustoimintaa ja liikkumista.

Vuoden 2025 tilastotiedon mukaan 4.–5.-luokkalaisista 10 % koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, ja suurin osa (80 %) oppilaista on tyytyväisiä elämäänsä. MOVE! -mittauksen tulokset ovat vaihdelleet; vuoden 2024 tilastotiedon mukaan noin puolella (47,6 %) 5. luokan oppilaista oli heikko fyysinen toimintakyky, ja vuoden 2025 tilastotiedon mukaan n. 60 %:lla.

Mittari	2021	2023	2024	2025
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. lk. oppilaista	10	8		10
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä 4. ja 5. lk. oppilaista	87,3	97		80
MOVE! -mittaus, % 5. lk. oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky	60,9	54,8	47,6	59,4
Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 7–12-vuotiailla		19		

Taulukko 6: Lasten ja nuorten terveydentila.

Taulukko 7. Move! -mittaus 2021–2025.

Vuoden 2025 tilastotiedon mukaan 8. ja 9. luokkalaisista noin neljäsosa kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Kokonaistulos on pysynyt päättyneellä valtuustokaudella keskimäärin samalla tasolla. Vuosien 2021 ja 2025 MOVE! -mittauksen (lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky; % osuus oppilaista, joilla on heikko fyysinen toimintakyky) tulosten mukaan 8. luokan oppilaiden kokonaistulos on parantunut vajaat kolme prosenttiyksikköä. Poikien tulos on muuttunut 66,7 %:sta 77,8 %:iin ja tyttöjen osuus 50 %:sta 43,8 %:iin. Vuoden 2023 tilastotiedon mukaan 13–16-vuotiailla taivalkoskelaisilla ylipainon yleisyys on 30 %.

	2021	2023	2025
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista			
kaikki	24,7	35,4	25,6
pojat	20,5	19,4	22,7
tytöt	28,9	50	27,3

MOVE!-mittaus, % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky			
kaikki	58,6		56
pojat	66,7		77,8
tytöt	50		43,8

Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 13 - 16-vuotiailla			
kaikki		30	
pojat		33,7	
tytöt		24,6	

Ei syö koululounasta päivittäin, 8. ja 9. lk oppilaista			
kaikki	29,9	35,4	35
pojat	41	32,3	30
tytöt	18,4	38,2	42

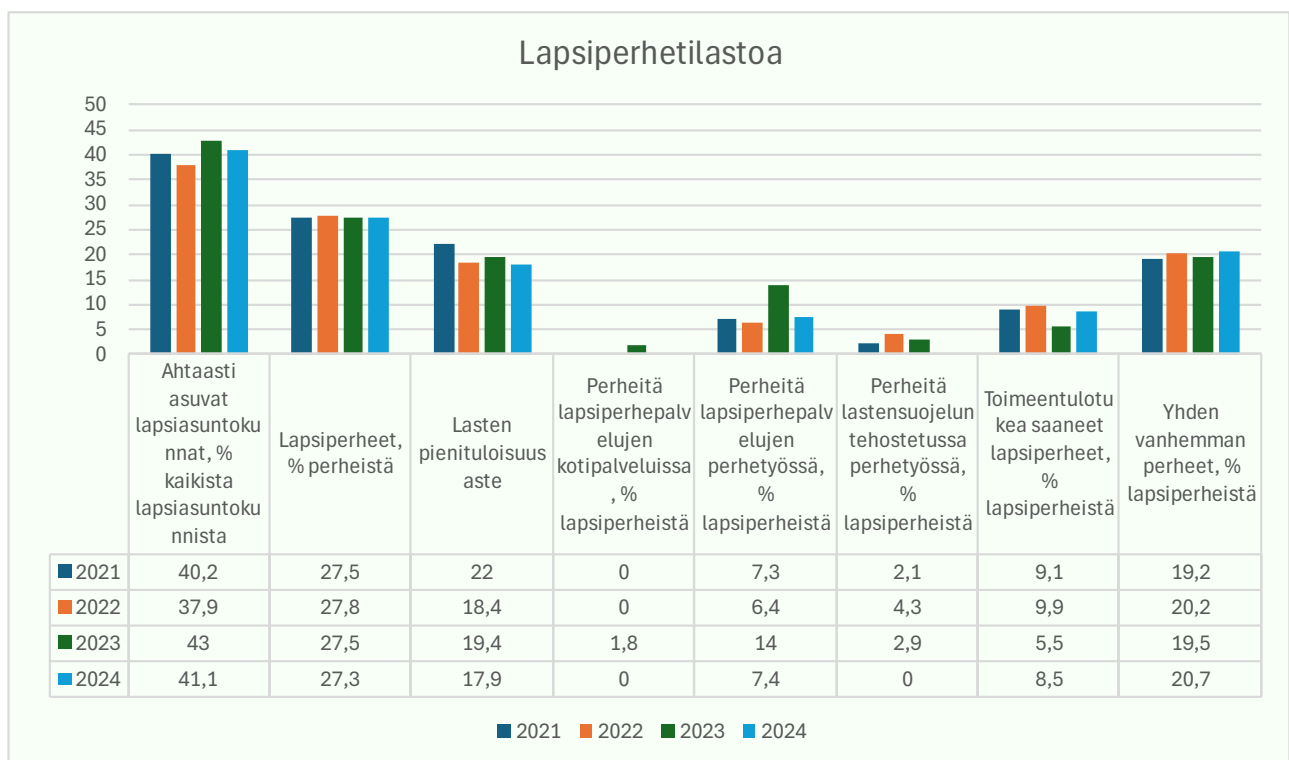
Taulukko 8. Terveydentila, Move ja ylipainon yleisyys nuorilla.

Hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteinä on toteutettu koululaisille muun muassa tiimiytymispäivät, uskalla sanoa ei-leirit, ilmainen laskettelu keväällä, ulkoilupäivät (yläkoulu ja lukio), retkiä (Salpalinja ja Pyhitys), kulttuuritapahtumia, maksuton välipala kaikille, jotka ovat koulussa klo 13:00 jälkeen, päihdelabyrintti sekä kuraattorin ja terveydenhoitajan tuokiot. Lukiolaisille on toteutettu tuokiotapahtuma, yö-lukiolla, matka Kärppä-peliin ja ilmaiset kuntosalivuorot.

Liikunnan lisäämistä on tuettu erilaisilla eduilla ja liikuntapaikkojen kunnossapidolla sekä Harrastamisen Suomen mallin käytöllä. Nuorten kansalaisopiston kursseihin on varattu 15000 €. Vuoden 2024 osallistavan budjetoinnin summa oli 10000 €. Toteutus suoritettiin vuonna 2025 ja sen käyttökohteen valitsivat lapset ja nuoret.

Lapsiperheiden tuen vahvistamisen tavoitteena on ollut vanhemmuuden tukeminen ja vahvistaminen olemassa olevilla hyvillä käytänteillä kuten LAPE-toiminta eli lapset puheeksi menetelmän käyttö sekä Perhekerhotoiminta. Lasten ja nuorten toiminnan tukemiseen ovat kokoontuneet säännöllisesti myös nuorisopalveluverkosto Nupa sekä Moniammatillinen oppilas-huoltoryhmä Mohry.

Tilastotiedon mukaan pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden prosenttiosuus kaikista alueella asuvista henkilöistä on kuluneen valtuustokauden aikana ollut noin 20 %. Perheiden määrä on vähentynyt vuoden 2021 luvusta 1039, vuonna 2024 perheiden lukumäärä oli paikkakunnalla 956, jolloin lapsiperheiden osuus perheistä oli 27 %. Ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntia on noin 40 % kaikista lapsiasuntokunnista. Lasten pienituloisuusaste, joka ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaitten henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista alle 18-vuotiaista henkilöistä, on kunnassa ollut +/- 20 %, mutta vuoden 2024 luku on nolla.

Taulukko 9: lapsiperhetilastoa 2021–2024.

Etsivä- ja erikoisnuorisotyö

Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemisen toimenpiteinä on ollut harrastusmahdollisuuksien ylläpitäminen ja kehittäminen, ja tavoitteena että ketään ei kiusata ja syrjitä eikä tunneta yksinäisyyttä, lasten ja nuorten sosiaalisten taitojen kehittäminen sekä etsivä nuorisotyö.

Erityisnuorisotyöntekijä on osallistunut koulutettuna aikalisäohjaajana kutsuntatilaisuuksiin, jossa hän kutsuntalautakunnan jälkeen käy jokaisen nuoren kanssa henkilökohtaisen keskustelun Aikalisäpisteellä. Vuosittain kutsuntoihin osallistuu 20–30 nuorta. Erityisnuorisotyöntekijä käy tammikuussa pitämässä yläkoulun 9.lkn oppilaille "Omaan kotiin"-infot, joiden aiheena on opiskelu toisen asteen oppilaitoksissa ja arki siinä vaiheessa, kun muuttaa pois kotoa. Tunneilla käydään läpi myös sitä, mitä tehdä, jos arjessa ilmenee haasteita ja mistä apua ja tukea kannattaa hakea eri tilanteisiin. Etsivä nuorisotyössä tilastoituja asiakkaita vuositasolla on ollut 15–25. Nuorten kanssa yleisimmät asiat, missä he tarvitsivat apua, olivat Kela- ja kouluasiat, erilaiset hakemukset ja perusarkeen liittyvät asiat. Työntekijä tapasi nuoria tarpeen mukaan, osaa säännöllisesti kerran viikossa, osaa kerran kuukaudessa. Erityisnuorisotyöntekijä on tehnyt myös tarvittaessa kotikäyntejä nuorten luona. Lisäksi työntekijä oli mukana toteuttamassa yläkoulun välituntitoimintaa, ryhmäytymispäiviä ja ehkäisevän päihdetyöhön liittyviä tapahtumia.

Tilastotiedon mukaan 8. ja 9. luokan oppilaista yli kolmasosa on kokenut syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla. Määrä on kasvanut vuoden 2021 luvusta 28 % ollen vuonna 2025 yhteensä 41 %. Lukion ja ammatillisen oppilaitoksen osalta ei ole saatu tilastotietoja kaikilta vuosilta. 2025 tilaston mukaan 4. ja 5. luokan oppilaista kokee olevansa koulukiusattuna vähintään kerran viikossa 11 %, ja 5 % tuntee itsensä usein yksinäiseksi. 8. ja 9. luokkalaisista 6 % koki olevansa koulukiusattuna, 12 % tunsu itsensä yksinäiseksi, 16 % ahdistuneeksi ja 11 % tunsu korkeaa positiivista mielenterveyttä.

KOKENUT SYRJINTÄÄ KOULUSSA TAI VAPAA-AJALLA	2021	2023	2025
% 8. ja 9. luokan oppilaista	28	33	41
% ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	15		
% lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista			19

Taulukko 10: Kokenut syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla.

KOULUKIUSATTUNA VÄHINTÄÄN KERRAN VIIKOSSA	2021	2023	2025
% 4. ja 5. luokan oppilaista	4	6	11
% 8. ja 9. luokan oppilaista	5	6	6
% ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	2		

Taulukko 11: Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa.

TUNTEE ITSENSÄ USEIN YKSINÄISEKSI	2021	2023	2025
% 4. ja 5. luokan oppilaista	4	2	5
% 8. ja 9. luokan oppilaista	17	12	12
% ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	12	5	15

Taulukko 12: Tuntee itsensä usein yksinäiseksi.

KOHTALAINEN TAI VAIKEA AHDISUNEISUUS	2021	2023	2025
% 8. ja 9. luokan oppilaista	13	23	16
% ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	9		
KORKEA POSITIIVINEN MIELENTERVEYS			
% 8. ja 9. luokan oppilaista	4	5	11
% ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista	9	12	

Taulukko 13: Ahdistuneisuus ja positiivinen mielenterveys.

Kunta osallistui ZekkiPro lasten ja nuorten elämäntilannemittarin eli hyvinvoinnin kokemustiedon keruuseen, joka toteutettiin syksyllä 2024 Pohjois-Pohjanmaan kunnissa. Kysely toteutettiin sähköisesti kolmelle ikäryhmälle: 1–3-luokkalaisille, 4–7-luokkalaisille sekä nuorille 14–17-vuotiaille. Kysely keräsi tietoa tyytyväisyydestä elämään neljän osa-alueen kautta, jotka olivat ihmissuhteet, arjen sujuminen, psyykkiset tekijät ja hyvinvoinnin mahdollistajat.

Taivalkoskelaisten 14–17-vuotiaiden hyvinvointimittaus eri ulottuvuuksilla näyttää, että Pohteen keskiarvoa paremmat tulokset olivat kategorioista asumisolot ja pärjääminen, keskiarvoa hieman heikompi tulos kategorioista ystävät sekä mielenterveyden haitta, muut kategoriat ovat lähellä Pohteen keskiarvoa. 4.–7.-luokkalaisten eli 10–13-vuotiaiden tulokset olivat Pohteen keskiarvoa suuremmat lähes kaikilla osa-alueilla (11/13 kategoriasta). Koko maakunnan parhaimmat tulokset tulivat kategorioista ystävät, tavaroiden ja vaatteiden riittävyys, koulu ja herääminen. Taivalkoskella 1.-3-luokkalaisten eli 7–9-vuotiaiden kyselyyn vastasi alle 40 %. Tulosten mukaan paras tulos oli kategorioissa koti, koulumatkojen sujuvuus sekä aamu- ja iltatoimien sujuminen. Lähes kaikkien

aihekategorioiden tulokset olivat lähellä keskiarvoa, vähiten tyytyväisiä vastausten mukaan oltiin tavaroiden ja vaatteiden riittävyyteen.

Varhaiskasvatus on ollut maksutonta vuoden 2024 alusta, ja toiminta on perustunut kasvatussuunnitelmaan. Hyvinvoinnin ja terveyden tukemisen painopistealueena on ollut monipuolisen liikunnan vahvistaminen, tasa-arvon kehittäminen sekä fyysisen toimintaympäristön kehittäminen. Lasten ja perheiden osallisuuden lisäämiseksi on ollut tavoitteena etsiä ja kokeilla uusia malleja osallisuuden vahvistamiseksi. Myös lapset puheeksi -neuvonpito on käytössä, kun keskustelussa nousee tarve ulkopuoliselle tuelle kotona tai varhaiskasvatuksessa. Lasten liikuntaan panostetaan vahvasti, ja tehdään yhteistyötä vapaa-aikatoimen kanssa. Lapsille ja nuorille on järjestetty kulttuurikasvatussuunnitelman sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman mukaisesti tapahtumia ja tarinallisia elämyksiä kuten satutuokiot, nukketatteri, lukukampanjat, perhekerho, vapaa-ajanharrastustoiminta, kansalaisopiston toiminta sekä kirjastonkäytön ja tiedonhaun opastusta.

Sivistyksen foorumi järjestettiin 20.11.2025, jossa esitettiin tutkittua tietoa Taivalkosken lasten ja nuorten hyvinvoinnista.

1.4 Työikäiset

Työikäisten osalta tavoitteena oli työikäisten hyvinvoinnin ja työkyvyn säilyttäminen. Arjen aktiivisuudella ja terveellisillä elintavoilla tuetaan jaksamista, työkyvyn säilyttämistä, hyvinvointia, keskittymiskykyä ja positiivista mielialaa sekä ehkäistään sairauspoissaoloja ja työkyvyttömyyttä.

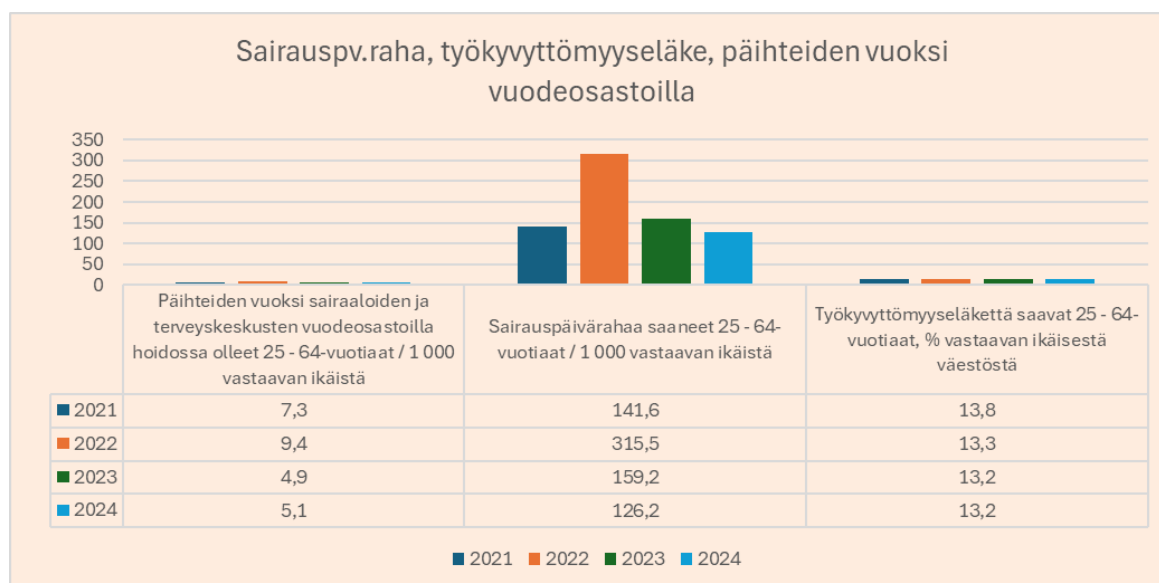
Toimenpiteiksi määriteltiin, että annetaan tukea ja ohjausta työn- ja opiskelupaikan hakuun, huomioidaan työllisyyden edistämisen hankkeet, ohjataan yhteishakuun, otetaan pudokkaat kiinni, hyödynnetään työpajatoimintaa ja annetaan digitukea.

Arviointimittareita olivat kunnan osarahoittama työmarkkinatuki, työttömien aktivointiaste, työttömät työvoimasta ja koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä sekä työllisyyden edistämisen hankkeiden onnistumisen mittarit ja Digituki. Työllisyyteen liittyvät indikaattorit on kuvattu taulukossa 4. Työllisyyden edistämisen hanke Work & Stay-

kokonainen elämä Koillismaalla on toteutettu. Digitukea on tarjottu kunnan asiointipisteessä, kirjastossa sekä kansalaisopistossa.

Terveelliset elintapojen edistäminen sekä arjen aktiivisuus, liikunta, kulttuuri ja harrastukset osana arkielämää -tavoitteen toteutumiseksi on annettu neuvontaa terveellisistä elintavoista, maksutonta ravitsemus- ja liikuntaneuvontaa, otettu päihteettömyys puheeksi, tarjottu matalan kynnyksen terveysliikuntaa, kulttuuri-, liikunta- ja harrastusetuja. sekä tehty parannuksia kevyenliiketeen ja reitistöjen kunnossapitoon ja kehittämiseen.

Mittareiksi määriteltiin: Sairauspäivärahaa saaneet 25–64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäisestä IND. 305, Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-v., % vastaavan ikäisestä väestöstä, ravitsemus/ liikuntaneuvontamäärät, Alkoholia liikaa käyttävien osuus (tähän ei ole tietoja saatavilla), Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleet 25–64- vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä ja harrastekerhojen vuosittaiset kävijämäärät.

Taulukko 14: Tilastotieto päihteet, sairauspäiväraha ja työkyvyttömyyseläke.

1.5 Ikäihmiset

Ikäihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia pyrittiin tukemaan huomioimalla ikäryhmän tarpeet kunnan suunnitelmissa ja ohjelmissa, ja tukemalla kotona asumista ja kartoittamalla turvallisuusriskejä. Terveellisten elintapojen edistämisellä oli tavoitteena ehkäistä

vajaaravitsemusta, ylipainoa ja elintapasairauksia. Viriketoiminnan ja liikuntamahdollisuuksien tukemisella pyrittiin ehkäisemään yksinäisyyttä, syrjäytymistä ja liikuntaelinsairauksia.

Tavoitteena oli sairauksien ja tapaturmien ennaltaehkäisy ja turvallisuus, jonka toimenpiteitä ovat seniorineuvola, kokonaisvaltainen terveystarkastus sekä turvallisuusriskien kartoittaminen. Arviointimittarit ovat: terveellisten elintapojen puheeksi otto, osallistujien määrän seuraaminen liikunta-, harrastus- ja viriketoimintaan osallistuneista. Indikaattoreita tupakoivien, liikaa alkoholia käyttävien ja lihavien osuutta 65- ja 75-vuotta täyttäneistä (ind. 4406–7, 4413–4 ja 4461 tilastotietoa) ei ole saatavilla. Osallisuuden lisäämisen tavoitteeksi asetettiin yhteisöllisyyden lisääminen, yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäiseminen, jota päätettiin arvioida sillä, minkä verran on kohtaamisia ei ikäryhmien, esimerkiksi nuorten kanssa.

ELÄKEINDIKAATTORIT	2021	2022	2023	2024	2025
Keskimääräinen eläkkeelle siirtymisikä	60	61	62,4	60,6	
Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet % vastaavan ikäisestä väestöstä	3,2	3,1	2,7	2,8	2,9

Taulukko 15: Eläkeindikaattorit.

1.6 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen aktiivisuus

TEAvisari on tietokanta, johon THL kerää joka toinen vuosi tietoa kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen aktiivisuudesta. Taivalkosken kokonaistilanne on keskitasoa eli parannettavaa -tasolla. Kuntajohdon, liikunnan ja kulttuurin tulokset ovat parantuneet edellisestä mittauksesta. Perusopetuksen, lukion ja ammatillisen koulutuksen luvut ovat laskeneet edellisestä mittauksesta.

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Kaikki sektorit	65	69	66	64	59	64
Kuntajohto		68		75		78
Perusopetus		69		64		64
Lukiokoulutus	79		76		50	50
Ammatillinen koulutus	63		64		48	
Liikunta	53		46		59	59
Kulttuuri		72		60		86

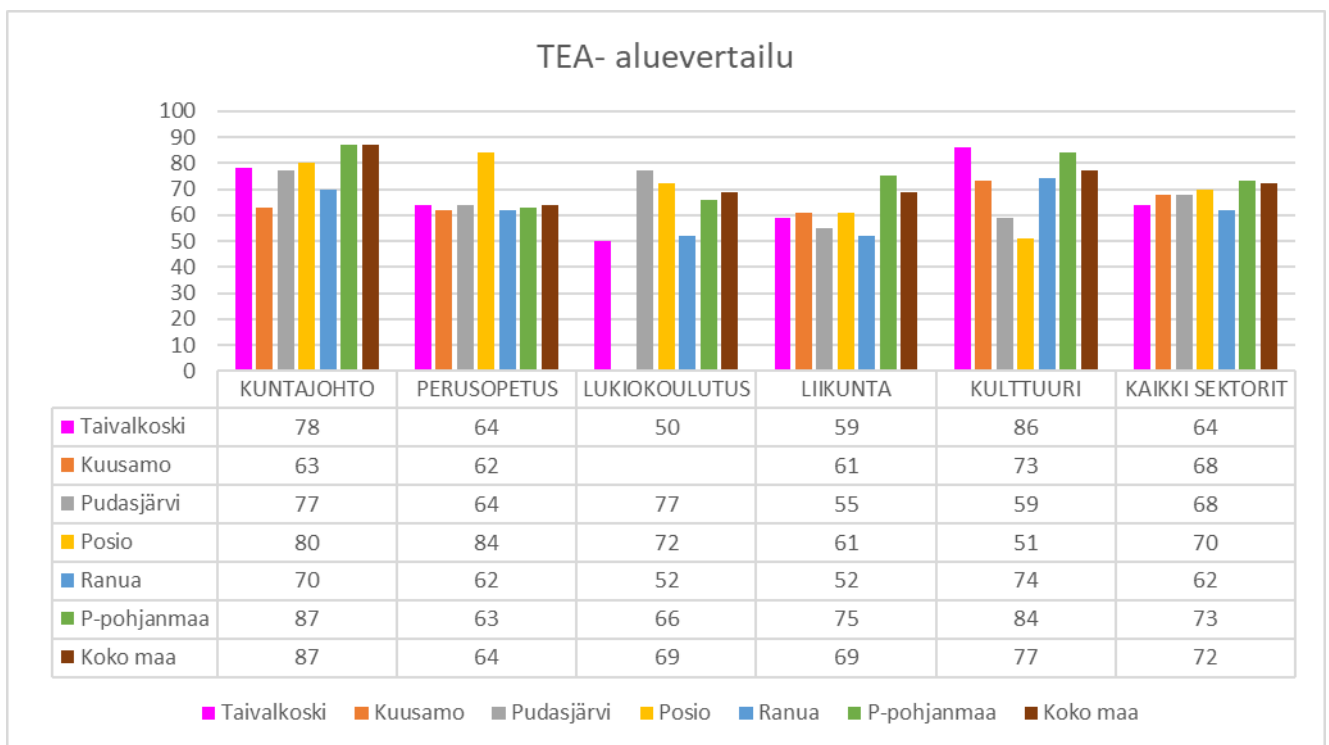
Taulukko 16: TEAvisarin tulosten vuosivertailu (2020-2025).

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työstä saatu kannustin eli HYTE-kerroin on noussut viimeisen neljän vuoden periodilla. Vuoden 2025 hyte-kerroin on 20,3 €/asukas ja valtionosuuksina saatu summa 74,1 T€. Hyte-kertoimen kuvaus on alla olevassa taulukossa.

Indikaattori	2022	2023	2024	2025
HYTE-kerroin euroa / asukasinfo ind. 5341	13,4	15,9	18,6	20,3
HYTE-kerroin, 1 000 euroa info ind. 5355	52,6	60,9	69,4	74,1

Taulukko 17: Hyte-kerroin 2022-2025.

TEAvisarin tulosten vertailussa naapurikuntiin, Pohjois-Pohjanmaan maakuntaan ja koko maan lukuihin on esitetty taulukossa 18.

Taulukko 18: Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen aktiivisuuden aluevertailu.

2. Keskeiset asiat ja evästyksen päätyvältä valtuustokaudelta

Liikuntaan, liikuntapaikkojen käyttöön ja kunnossapitoon on laitettu resursseja, mistä saatuja positiivisia tuloksia ja käytänteitä on hyvä jatkaa. Lasten ja nuorten hyvinvointiin on panostettu mm. tarjoamalla liikuntaharrastuksiin maksuttomia käyntikertoja ja välineitä. Kävelyn ja pyöräliikenteen edistämiseksi on toteutettu hanke, jonka toimesta on suoritettu esteettömyyskartoituksia. Liikuntaan liittyen on tehty liikuntastrategia 2025–2030 sekä liikuntapaikkastrategia 2020-.

Runsas ja monipuolinen kulttuuritarjonta on tarjonnut monessa muodossa matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksia ja kulttuurihyvinvointia sekä elävöittänyt ympäristöä. Kunnan ja kansalaisopiston tarjoamat kurssit ja kerhot ovat suosittuja ja edullisia matalan kynnyksen harrastus- ja opiskelukerhoja, joita kuntalaiset käyttävät säännöllisesti. Kaikukortin kokeilusta on saatu hyviä kokemuksia. Käytössä on kulttuurikasvatussuunnitelma, jolla taataan eri ikäryhmille halutunlainen taide- ja kulttuurikasvatus. Kulttuurikasvatussuunnitelmat perustuvat varhaiskasvatuksen ja koulujen opetussuunnitelmiin sekä lakiin kuntien kulttuuritoiminnasta. Kulttuurikasvatussuunnitelma tarjoaa tietoa muun muassa asuinkunnan historiasta, käytännöistä, merkkihenkilöistä ja kulttuuritarjonnasta.

Digitalisaatio ja palveluiden keskittyminen verkkoon ja suurempiin keskuksiin tuo sekä mahdollisuuksia että haasteita pitkien etäisyyksien harvaan asutulla paikkakunnalla. Hyvät internetyhteydet tarjoavat uusia mahdollisuuksia sähköisiin palveluihin ja osallisuusmuotoihin, etätyöhön ja monipaikkaisuuden edistämiseen. Digitalisaation haasteena voi olla, etteivät kaikki pääse osalliseksi ”digitaaliseen elämän muotoon”, jonka vuoksi asioiden hoitaminen ja oma osallistuminen voi muodostua haastavammaksi. Digitalisaation myötä tulee kiinnittää huomiota paitsi digihyvinvointiin ja digitukeen, myös varmistaa toimivien peruspalveluiden saatavuus kaikille kuntalaisille. Kansalaisopiston ja ICT-asiantuntijan yhdessä tuottama digitukitapahtuma on toteutettu Jalavassa, toimintaa olisi hyvä jatkaa myös uudella valtuustokaudella.

Syksyllä 2024 on toteutettu hyvinvoinnin kokemustiedon kyselyt nuorille (ZekkiPro) ja aikuisille (Minun arkeni ja elämäni). Kyselystä saatujen vastausten perusteella taivalkoskelaiset ovat keskimäärin tyytyväisiä elämäänsä ja kokemaansa hyvinvointiin. Turvallisuus, avun saaminen ja rahan riittävyys ovat keskeiset kehitettävät asiat MAE-kyselyn tuloksissa, muutoin kyselyn tulosten mukaan taivalkoskelaiset aikuiset voivat hyvin.

Hyte-kertoimen parantamiseen on panostettu tarkastelemalla Hyte-toimikunnassa ja -työryhmissä uusien TEAviisarin kyselyiden sisältöä ja vastauksia, ja pohdittu toimenpiteitä, joilla voitaisiin parantaa tuloksia.

Koululaisille on tarjottu maksuton välipala sekä käyttöön ilmainen tietokone ja koulukirjat. Nuorten osallisuutta parannettu lisäämällä edustajia nuorisovaltuustoon ja valtuuston kokouksiin.

Lapset, nuoret ja perheet työryhmässä tullut esiin tarpeita viestinnän kehittämiseksi kuten informaation lisääminen eri toiminnoista ja tapahtumista useissa foorumeissa. Viestintä olisi hyvä keskittää muutamalle viestintäkanavalle usean median ja foorumin sijasta. Haja-asutusalueilla asuvien lasten ja nuorten huomioimista toivotaan erilaisia aktiviteetteja suunnitellessa. Nuorten, koululaisten ja opiskelijoiden mielipiteiden kyselyä ja kuuntelua olisi mahdollista lisätä. Nuva (nuorisovaltuusto) on suorittanut kyselyn ylä- ja alakoululaisille, jossa on listattu nuorten mielestä hyviä ja parannettavia asioita. Jatkokysely voisi sisältää myös kysymyksiä kehittämisehdotuksista parannettaviin asioihin.

Päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnin käyttöön ottamisella ja näkyväksi tekemisellä voitaisiin arvioida etukäteen, miten valmistelussa olevat päätökset vaikuttaisivat eri ihmisryhmien elämään.

Päättäneellä valtuustokaudella sosiaali- ja terveystoimen palvelut siirtyivät Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle eli Pohteelle. Taivalkosken kunta organisoii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminnot HYTE-organisaatioksi, jossa on HYTE-toimikunta ja neljä hytetyöryhmää. Yhteistyötä Pohteen kanssa on edistetty kuluvalle valtuustokaudella mm. antamalla palautetta ja lausuntoja ja osallistumalla Pohteen eri yhteistyöryhmiin ja foorumeihin. Vuosittain järjestettävissä Koillismaahan HYTE-neuvotteluissa on etsitty keinoja edistää kunnan ja Pohteen välistä yhteistyötä edelleen. Haasteena on HYTE-työn vähäinen henkilöstöresurssi ja oikean yhteyshenkilön löytäminen. Yhteistyön edistämiseksi on suunnitteilla vastinparikartta, joka helpottaisi yhteistyön sujumista. Vastinparikarttaa on jo pilotoitu muutamissa kunnissa.

OSA II TULEVAN VALTUUSTOKAUDEN SUUNNITTELU

3. Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Kunnan visiona on ainutlaatuista tulevaisuusvoimaa. Kuntastrategia on laadittu vuosille 2023–2030, ja sen tulevaisuuden tekemisen teemat ovat Elinvoimaa, Elämänvoimaa ja Luonnonvoimaa, jotka toimivat strategian toteutuksen ohjenuorana, ja edistävät YK-kriteerien vastuullisuustavoitteita.

Tulevaisuuden tekemisen teemat ulottuvat kuntayhteisön, kumppanuuksien ja verkostojen läpi, sekä kannattelevat tulevaisuuden tekemistä. Kuntastrategian keskeiset painopistealueet ja tavoitteet strategiakaudelle ovat yhteistyö, ihmiset, asuminen, talous ja teknologia.

Yhteistyö tarkoittaa vahvaa luottamusta, osaamista ja verkostoja. Painopistealueen tavoitteena on vuoteen 2027 mennessä, että tulevaisuustaitoinen valtuusto on rohkeasti johtava suunnan näyttäjä ja mahdollistaja. Henkilöstö kokee arvostusta sekä työn iloa ja tekee merkityksellistä työtä luottamuksen ilmapiirissä. Kunta on myös yhdistävä ja verkoston vahvistava kehittämisalusta.

Painopistealue Ihmiset tarkoittaa kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämistä, sujuvaa arkea, kaikenikäisten osallisuutta ja monipuolisia matalan kynnyksen osallistumisen keinoja ja kanavia. Yhteistyöllä kulttuurin, yhdistysten ja hyvinvointialueen kanssa on tavoitteena vaikuttava hyvinvointi. Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämisen tavoitteena on tarjota erinomaiset mahdollisuudet vaikuttaa ja osallistua sekä tarjota monipuolisesti kohtaamispaikkoja, houkuttelevia tapahtumia ja työtä. Tavoitteena on, että taivalkoskelaiset voivat paremmin ja liikkuvat enemmän.

Asumisen painopiste tarkoittaa laadukasta ja turvallista arkea, jossa Taivalkoski tarjoaa nopeasti viihtyisiä koteja ja tontteja luonnon keskeltä sekä turvallisen ja laadukkaan kasvu- ja asuinympäristön kaikenikäisille.

Talous ja teknologia painopisteiden tavoitteina on elinvoimaa rakentava talous sekä teknologian hyödyntäminen, joka kumoaa pitkien välimatkojen haasteet erinomaisilla tietoliikenneyhteyksillä. Taloudelle luovat vahvaa pohjaa työllisyyden hoito, toisen asteen koulutus, yritystoiminta ja kestävä luonnonvarojen käyttö. Talouden resurssit kohdentuvat vaikuttavasti ja edunvalvonnasta siirrytään eduntekemiseen ja tulonmuodostuksen vahvistamiseen. Hankerahoitukset halutaan hyödyntää viisaasti. Hyvien tietoliikenneyhteyksien myötä tavoitellaan kasvuhakuisia palveluyrityksiä, digitaalisten palveluiden kautta edesautetaan palveluiden saantia ajasta ja paikasta riippumatta.

Innovatiiviset, digitaaliset palvelut tuovat hyvinvoinnin lähelle, nopeuttavat ja helpottavat palvelujen saantia ajasta ja paikasta riippumatta.

4. *Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat*

- Taivalkosken kunnan liikuntastrategia 2025–2030
- Liikuntapaikkastrategia 2020 –
- Taivalkosken kunnan strategia 2023–2030
- Taivalkosken laaja hyvinvointikertomus 2021–2024
- Taivalkosken kunnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2013–2016
- Taivalkosken liikenneturvallisuussuunnitelma
- Työhyvinvointi Taivalkosken kunnassa, työkyvyn hallinta ja seuranta sekä varhainen tuki
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuoteen 2025 (päivittyy v. 2026)
- Taivalkosken kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelma
- Sivistystoimen toimintasuunnitelma ja talousarvio 2026

Suunnitelmat löytyvät kunnan nettisivulta kohdasta [Suunnitelmat ja ohjelmat](#).

5. Suunnitelma hyvinvoinnin edistämisestä alkavalla valtuustokaudella

Lapset, nuoret ja perheet

Tavoite: Tarjoamme kuntalaisille turvallisia kasvu-, toiminta-, tapahtuma- ja oppimisympäristöjä, joissa mahdollistuu kohtaamisen ja yhteisöllisyyden kokemus. Liikumme, harrastamme ja opimme luonnossa sekä saamme elämyksiä monipuolisessa kulttuuriympäristössä ympärivuotisesti. Mahdollistamme vuorovaikutuksen sekä lähipalveluina että teknologiaa hyödyntäen.

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN TUKEMINEN	
TOIMENPITEET	MITTARIT
Lasten ja nuorten fyysisen liikuntakyvyn paraneminen 1) Aktivoimme lapsia ja nuoria liikkumaan koulupäivän yhteydessä 2) Tarjoamme matalan kynnyksen liikuntapalveluita kuten maksuton kuntosali ja laskettelu 3) Toteutamme Harrastamisen Suomen mallin liikuntakerhoja 4) Otamme liikunnallisen elämäntavan edistämisen mukaan opetussuunnitelmiin 5) Tarjoamme lapsille ja nuorille maksuttomia opintoseteleitä kansalaisopiston kursseille	MOVE! -mittaus (IND. 5477, 5478) suoritettu ja tulokset paremmat vs. 2025 1) Koulun oppilaita aktivoidaan koulumatkaliikuntaan (IND. 5315) 1) Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit (IND. 5316) 2) Maksuton kuntosali ja laskettelu toteutunut kyllä / ei 3) Liikuntakerhot toteutuneet kyllä / ei 4) Liikunnallisen elämäntavan edistäminen otettu mukaan opetussuunnitelmiin kyllä / ei 5) Käytettyjen opintoseteleiden lukumäärä (kansalaisopiston tilastot)
Ruokailusuositusten noudattaminen 1) Noudatamme kouluissa Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä 2) Kokeilemme koululaisten ruokaraatia	1) Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä IND. 5317 oppilaalle on varattu yli 25 minuuttia kouluruuan syömiseen, % kouluista IND. 6408 1) Koululounaan syöminen päivittäin (oma selvitys) 2) Ruokaraati toteutunut kyllä / ei
Ruuduttoman vapaa-ajan lisääntyminen Selvitämme lasten ja nuorten ruutuajan määrää	Ruutu aika (Kouluterveyskysely)
Ehkäisevän päihdetyön toteutuminen ja päihteiden kokeilun väheneminen 1) Lisäämme lasten ja nuorten päihdetietoisuutta 2) Luomme yhteisesti sovittun käytännön päihteiden käytön ehkäisemisestä sekä tupakkatuotteiden käyttöön puuttumisesta koulun alueella	1) Päihteet ja riippuvuudet (Kouluterveyskysely) 1) Teematunteja ja toimintaa pidetään vähintään 12 kertaa vuodessa (peruskoulu ja toinen aste, nuorisotoimen omat tilastot) 2) Käytäntö sovittu kyllä / ei

OSALLISUUDEN JA YHTEISÖLLISYYDEN EDISTÄMINEN	
Kulttuuriin osallistumisen kynnyksen madaltuminen 1) Pidämme pääosan kulttuuritoiminnasta maksuttomana 2) Ylläpidämme Kaiku-kortti toimintaa 3) Järjestämme kohdennettua kulttuuritoimintaa lapsille, nuorille ja lapsiperheille 4) Tarjoamme lapsille ja nuorille maksuttomia opintoseteleitä kansalaisopiston kursseille	1) Pääsymaksuttomien tapahtumien määrä tapahtumien kokonaismäärästä (IND. 3984, kulttuuripalveluiden omat tilastot) 2) Kaiku-kortti toiminta kyllä / ei 3) Kohdennetun kulttuuritoiminnan määrä (kulttuuripalveluiden omat tilastot) 4) Käytettyjen opintoseteleisen lukumäärä (kansalaisopiston tilastot)
Huomaamisen kulttuuriin panostaminen Panostamme nuorten varhaiseen kohtaamiseen, huolen tunnistamiseen ja tukemiseen	Kannustavat kohtaamiset (kohtaamisten lukumäärä, omat tilastot) Ei yhtään hyvää ystävää (IND. 4815, IND. 292) Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa (IND. 4834, IND. 1514)
Sosiaalisten taitojen kehittyminen Järjestämme ryhmätoimintaa ja yhteisöllisiä toimintoja	Suomen nuorisotyön tilastot, nuorisotilastot.fi -> nuorisotyö kunnissa, nuoDo Suoraan lapsille ja nuorille kohdennetun toiminnan määrä
Syrjäytymisen ehkäiseminen 1) Järjestämme yhteisöllistä ryhmätoimintaa ja tarjoamme mahdollisuuksia osallistua toiminnan suunnitteluun 2) Tarjoamme varhaista tukea ja matalan kynnyksen kohtaamisia	1) Syrjäytymisriskissä olevat 18–24-vuotiaat nuoret (IND. 5387) Etsivä nuorisotyö ja Nuorten työpajatoiminta tilastot, tavoitettujen nuorten määrä (nuorisotilastot.fi) 2) Sovari – vaikutusmittari (Sovari – sosiaalisen vahvistumisen mittari tuottaa tietoa etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan laadusta ja vaikutuksista elämäntaitoihin.)
Paikkakunnan harrastusmahdollisuuksista tietoisuuden lisääntyminen 1) Järjestämme yhdistystapahtuman kerran vuodessa 2) Tiedotamme kunnan harrastusmahdollisuuksista Hop in – sovelluksen kautta	1) Tapahtuma toteutunut kyllä / ei 2) Sovellusta käytetty kyllä / ei sovelluksen käyttäjämäärien seuranta
Paikkakuntakohtaisen hyvinvointitiedon lisääntyminen Toteutamme kunnan koululaisille oman hyvinvointikyselyn, toteuttajana esim. NuVa	Kysely toteutettu kyllä / ei
Kunnan viestinnän keskittyminen tietyille kanaville Päättämme keskeiset viestintäkanavat ulkoiseen viestintään	Viestintäkanavat päätetty kyllä / ei

LAPSIPERHEIDEN TUEN EDISTÄMINEN	
TOIMENPITEET	MITTARIT
Vanhemmuuden vahvistaminen 1) Toteutamme perhekerhotoimintaa 2) Hyödynnämme käytettävillä olevia tukimenetelmiä 3) Osallistumme perhekeskustoimintaan	1) Perhekerho toteutunut kyllä/ ei 2) Lapset puheeksi -menetelmä käytössä kyllä/ ei 3) Perhekeskustoimintaan osallistuminen kyllä/ ei 4) Vanhempainilta kerran vuodessa kyllä/ ei
Lasten ja nuorten sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen kehittäminen 1) Hyödynnämme Pienin askelin – tunnetaito-ohjelmaa toiminnassamme Yhteistyö Pohteen kanssa on sujuvaa ja tarkoituksenmukaista 2) Toteutamme moniammatillisia verkostopalavereja, joihin osallistuvat lapsen ja perheen tilanteen kannalta keskeiset toimijat.	1) Pienin askelin tunnetaito-ohjelma käytössä kyllä / ei Pienryhmätoiminta käytössä kyllä / ei 2) Nuorisopalveluverkosto (Nupa), LAPE-työryhmä ja Moniammatillinen oppilashuoltoryhmä (Mohry) kokoontuneet säännöllisesti kyllä/ ei

Työikäiset

TAVOITE: Työikäisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja työkyvyn ylläpitäminen

Aktiivisuus arjessa ja terveelliset elintavat tukevat jaksamista, työkyvyn ylläpitämistä, psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia. Palvelujen, tapahtumien ja toiminnan avulla mahdollistetaan kuntalaisille kokemus osallisuudesta ja kuulumisesta yhteisöön.

Tavoite: Työllisyys, ohjaus ja tukeminen	
TOIMENPITEET	MITTARIT
Yrittäjyyden edistäminen ja tuen tarjoaminen Hanke (Yritysverstas)	Uusien yritysten lukumäärä Starttirahapäätökset
Työllisyyden edistäminen - Tarjotaan yhdenvertaiset ja tasa-arvoiset palvelut kaikille asiakkaille - Nostetaan matalan työllisyysasteen asiakasryhmien työllisyyttä. - Tuetaan työnhakijan nopeaa työllistymistä vaikuttavilla ja etuusmenoja vähentävillä palveluilla. - Tuetaan ammatillista, alueellista ja kansainvälistä liikkuvuutta työvoimapula-aloille - Vahvistetaan alueen elinvoimaa yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa	Kunnan osarahoittama työmarkkinatuki (IND.4218) Työttömien aktivointiaste (IND.5098) Työttömät työvoimasta (IND.181) Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys) IND 3071
Tuki ja ohjaus opiskelupaikan hakuun	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-v., % vastaavan ikäisestä väestöstä (IND.3219)
Nuorten työpajatoiminta, starttivalmennus ja yksilövalmennus (työpaja ja etsivä nuorisotyö)	Palvelua tarjotaan KYLLÄ/EI Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25-64-v., % osuus (IND. 5307) Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat (IND.5306) Palvelussa käyneiden asiakkaiden määrät.

OSALLISUUDEN JA YHTEISÖLLISYYDEN EDISTÄMINEN	
Monipuoliset mahdollisuudet liikkua, harrastaa, oppia ja saada elämyksiä.	
TOIMENPITEET	MITTARIT
Luodaan turvallisia kasvu-, toiminta- ja oppimisympäristöjä osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistämiseksi.	Kansalaisopiston kurssitarjonta, tapahtumat, kirjaston palvelut, avustukset yhdistyksille.
Fyysisen aktiivisuuden lisääminen Edulliset liikuntapalvelut. Markkinoidaan ulkokuntosalin käyttöä ja tarjotaan opastusta. Tarjotaan ravitsemus- ja elintapaneuvontaa.	Markkinointia tehty. Opastusta tarjottu/tehty. Ravitsemus- ja elintapaneuvontaan osallistuneiden määrä.
PSYKKISEN HYVINVOINNIN VAHVISTAMINEN	
Yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen	Matalan kynnyksen kulttuuri- ja liikuntapalvelut ja tapahtumat.
Kulttuuri- ja taidetoiminnan edistäminen	Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä (IND. 3984) TEA-viisarin kulttuuri-pistemäärä
Luontoyhteyden ja -hyvinvoinnin vahvistaminen	Luontoyhteyttä ja hyvinvointia edistävä toiminta ja tapahtumat.

Ikäihmiset

TAVOITE: Ikäihmisten hyvinvoinnin edistäminen ja toimintakyvyn ylläpitäminen turvallisuuden, terveellisten elintapojen ja osallisuuden edistämisen keinoilla.

TURVALLISUUDEN LISÄÄMINEN	
TOIMENPITEET	MITTARIT
Jaetaan informaatiota ikäihmisille eri medioissa/ tilaisuuksissa palveluista, digituesta, turvallisuudesta Kävelyn ja pyöräliikenteen edistämisen hanke	Informaatiota jaettu ja pidetty tilaisuuksia (2 kpl) esteettömyyskartoitus suoritettu

ELINTAPANEUVONTA	
TOIMENPITEET	MITTARIT
Neuvontaa terveellisistä elintavoista ja ehkäisevästä päihdeystä.	Neuvonta terveellisistä elintavoista näkyväksi

OSALLISUUDEN JA YHTEISÖLLISYYDEN LISÄÄMINEN, YKSINÄISYYDEN JA SYRJÄYTYMISEN VÄHENTÄMINEN	
TOIMENPITEET	MITTARIT
Tarjotaan matalan kynnyksen kansalaisopiston-, kulttuuri- ja liikuntapalveluita, Kaiku-kortin käyttöä Selvitetään mahdollisuuksia järjestää myös kuljetus tilaisuuksiin/tapahtumiin	kansalaisopiston, kulttuuri- ja liikuntapalveluiden ja Kaikukortin käyttäjämäärät/osallistujamäärät selvitetty kuljetusmahdollisuuksia

Kaikki ikäryhmät

TAVOITE: Edistetään hyvinvointia ja terveyttä osallisuuden ja yhteisöllisyyden keinoin sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (TEA) toimenpiteillä.

Tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja mielen hyvinvointia erilaisilla osallistumisen ja vaikuttamisen keinoilla yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

OSALLISUUDEN JA YHTEISÖLLISYYDEN LISÄÄMINEN	
TOIMENPITEET	MITTARIT
Mielen hyvinvoinnin lisääminen ja pahoinvoinnin vähentäminen: Hyvän mielen luentoja kuntalaisille tai eri ikäryhmille	Pidetty/tarjottu luentoja livenä/etänä x kpl.
Yhdistystoiminta näkyväksi yhdistysten toiminta ja yhteystiedot esille kunnan sivujen kautta	Yhdistysten yhteystiedot linkillä kunnan sivuille? Yhdistysilta tai -tapahtuma kerran vuodessa. kunnan ja yhdistysten yhteistyöstä tietoa kunnan sivuille (esim. kokouksista ja yhteistyöstä)
Matalan kynnyksen osallistumismahdollisuudet harrastus- ym. toimintaan	Kaikukortin käyttö Kulttuurin, Kansalaisopiston ja vapaa-aikatoimen kurssit

Edistetään tietoisuutta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä tuomalla asiaa näkyvämmäksi sekä parantamalla hyvinvoinnin ja terveyden kerrointa nykyistä paremmiksi.

HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN	
TOIMENPITEET	MITTARIT
TEA-viisariin liittyvien toimenpiteiden tarkastelu ja parantaminen.	Hyte-kerroin > 18,6 €/asukas
Kunnan oma hyvinvointikysely kuntalaisille HyTE-toiminta näkyvämmäksi	kysely toteutettu HYTE-verkkosivu toteutettu

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

6. *Valtuustokausittaisen hyvinvointikertomuksen hyväksyminen*

Hyväksytty valtuustossa osaksi toiminnan ja talouden suunnittelua 15.6.2026 § 45.